

พิพิธภัณฑ์ : แหล่งการเรียนรู้สำหรับเยาวชน

Museums : Resources Center for Youth Socialization

รศ. เฉลียว พันธุ์สีดา กุลยา สุขพงษ์ไทย

สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยธนบุรี

E-mail : Kullaya_b@hotmail.com

บทนำ

พิพิธภัณฑ์ : แหล่งการเรียนรู้สำหรับเยาวชน (Museums : Resource Center for Youth Socialization) เป็นสถานที่ที่จัดตั้งขึ้นสำหรับแสดงงานประติมากรรม ศิลปวัตถุ รวมถึงสิ่งที่เป็นธรรมชาติรอบๆตัวมนุษย์ทุกชนิด ซึ่งสร้างขึ้นด้วยสมองและฝีมือของมนุษย์อันพอกพูนด้วยสติปัญญาที่สั่งสมกันมาหลายยุคหลายสมัย จึงเป็นคลังและที่เก็บรักษาทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) ของมนุษยชาติไว้ในที่แห่งเดียวกัน นับได้ว่า งานประติมากรรม ศิลปวัตถุ และวัตถุทางธรรมชาติ ที่นำมารวบรวมไว้เป็นแหล่งย้อนรอยให้เห็นถึงวัฒนธรรมและวิวัฒนาการระดับต่างๆในสังคมของมนุษย์แต่ละชาติ ในการอำนวยความสะดวกต่อการศึกษาค้นคว้า วิจัย และหล่อหลอมกลุ่มเยาวชน รวมทั้งเป็นหลักฐานอ้างอิงความรู้ในศาสตร์และศิลปวิทยาการสาขาต่างๆตั้งแต่ความรู้ขั้นต่ำจนถึงขั้นสูงสุด

ความเป็นมาโดยสังเขปของพิพิธภัณฑ์สำหรับเยาวชน

คนทั่วไปมองพิพิธภัณฑ์ในอดีตว่าเป็นเพียงตึกเก่าๆ โทรมๆ ล้าสมัย และเป็นที่ยกย่องโบราณวัตถุที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชาติ รวมถึงชาติพันธุ์ของมนุษย์ในโลก สัตว์ พืช และของหายาก ของแปลกที่น่าสนใจจากธรรมชาติ หรือจากการประดิษฐ์ของมนุษย์ไว้เพื่อเป็นมรดก โบราณวัตถุเหล่านี้จึงดูเหมือนว่าเป็นป่าช้าวัตถุที่ปราศจากคุณค่า และใช้ประโยชน์ไม่ได้แล้ว ซึ่งความคิดเช่นนี้ทำให้มองไม่เห็นถึงคุณค่าทางด้านวัฒนธรรมและวิวัฒนาการทางสังคมของมนุษยชาติในอดีต

ต่อมาจึงมีผู้คิดแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาการจัดพิพิธภัณฑ์ขึ้นใหม่ที่มุ่งไปสู่ความทันสมัย ความมีชีวิตชีวา และทำให้เกิดพลังในการศึกษาค้นคว้า วิจัย โดยการจัดพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งสำหรับการเรียนรู้ และแหล่งปฏิบัติการทดลองเช่นเดียวกับการเรียนรู้ภายในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย รวมถึงการจัดพิพิธภัณฑ์ในเมืองใหญ่ๆ

ซึ่งมักเป็นความร่วมมือกับห้องสมุดประชาชน โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของการให้สาระ และความบันเทิงในด้านความรู้แก่ประชาชนเป็นสำคัญ (Oehser. 1904 : 67)

ประเทศที่เป็นปึกแผ่นมั่นคงและมีความเจริญรุ่งเรืองมายาวนาน จะมีสถาบันซึ่งมีหน้าที่สำคัญ 3 ประการ คือ เก็บรวบรวม สงวนรักษา และแสดงถึงสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของบรรพชนในชาติไว้ในแหล่งเดียวกัน ซึ่งมีชื่อเรียกว่า พิพิธภัณฑ์ (Museum)

การจัดพิพิธภัณฑ์โดยทั่วไปในแต่ละประเทศนั้น มักมีวัตถุประสงค์เพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ หรืออาจมีวัตถุประสงค์หลายประการก็ได้ เมื่อเริ่มแรกที่มีการจัดพิพิธภัณฑ์ขึ้นนั้น จะมีการจัดในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ โดยจัดแสดงเกี่ยวกับการกำเนิดเผ่าพันธุ์ของมนุษย์เป็นสำคัญ ต่อมา มีการจัดพิพิธภัณฑ์แยกออกเป็นสาขาใหญ่ๆ เช่น ศิลปะ วิทยาศาสตร์ มานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์และโบราณคดี เป็นต้น

หลังสงครามโลก ครั้งที่ 2 มีนักปราชญ์ราชบัณฑิต ศึกษาค้นคว้า วิจัย วิทยาการในสาขาต่างๆเพิ่มขึ้นมากมาย ทำให้วิทยาการในแต่ละสาขาแตกแขนงแยกย่อยลงจนมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้นตามลำดับ กอปรกับวิทยาการใหม่ๆเหล่านั้นเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ชีวิตผู้คน รวมทั้งเป็นสิ่งที่น่ารู้และน่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นวิทยาศาสตร์ สัตวศาสตร์ สวนสัตว์ สถานแสดงสัตว์น้ำ สวนพฤกษศาสตร์ ป่าสวน ของเล่นสำหรับเด็ก เครื่องจักรกล รวมถึงศิลปกรรมร่วมสมัย ฯลฯ จึงทำให้เกิดพิพิธภัณฑ์ประเภทต่างๆ และพิพิธภัณฑ์สำหรับเยาวชนก็เป็นส่วนหนึ่งในจำนวนเหล่านั้น

ปัจจุบัน ประเทศต่างๆ นิยมจัดพิพิธภัณฑ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่เยาวชน และยังใช้เป็นแหล่งพักผ่อนและปลูกจิตสำนึกในวัฒนธรรมของมนุษย์แก่เยาวชนมากขึ้น โดยมุ่งเน้นจัดเรื่องที่เยาวชนสนใจใคร่รู้ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พิพิธภัณฑ์ของเล่น พิพิธภัณฑ์ศิลปะ พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ และพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ฯลฯ พิพิธภัณฑ์ดังกล่าวจัดขึ้น โดยมุ่งหวังให้เป็นสถานที่ให้ความรู้แก่เยาวชนเข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเพลิดเพลิน ไม่ว่าจะเป็นอย่างเล่นที่กระตุ้นภูมิปัญญา เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับสิ่งใกล้ตัว อาทิ สัตว์ต่างๆ มินก แมลง พืช ดอกไม้ ธรรมชาติ ป่าไม้ ของใช้ประจำวัน สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ และประวัติความเป็นมาของมนุษย์ ฯลฯ ทุกอย่างจัดไว้เพื่อการเรียนรู้ทั้งสิ้น ทั้งให้เด็กและเยาวชนผู้สนใจสามารถเข้าไปเลือกศึกษาได้ตามความพอใจ และมีอิสระ จนเกิดความชอบเพราะสนุกสนานมากกว่าการเรียนในห้องเรียน และยังเป็นการเรียนรู้ด้วยวิธีการลงมือกระทำด้วยตนเอง เช่น เมื่อต้องการดูนก ก็ให้กดปุ่มไฟฟ้าที่หมายเลขของนกแต่ละชนิดที่สนใจ ซึ่งแสดงไว้ในตู้ที่เป็นป่า นกตัวนั้นก็จะส่งเสียงร้องและแสดงพฤติกรรมตอบสนองขึ้นมาเอง ประกอบกับคำบรรยายอย่างละเอียดเกี่ยวกับนกตัวนั้นว่าชื่ออะไร มีความเป็นอยู่อย่างไร ออกไข่และก่อกำเนิดขึ้นมาได้อย่างไร กินอะไรเป็นอาหาร เป็นต้น นอกจากนี้ธรรมชาติรอบๆ

ตัวนกซึ่งจัดไว้เป็นป่าเขาตามธรรมชาติก็จะปรากฏแสงสีต่างๆ เรื่องๆออกมา และปรับเปลี่ยนหมุนเวียนไปคล้ายกับธรรมชาติจริงๆ วิธีการจัดเช่นนี้ทำให้เด็กและเยาวชนที่เข้าไปศึกษาค้นคว้าเกิดความรู้สึกสนุกสนานและสนใจเป็นอย่างมาก เท่ากับเป็นการฝึกทักษะเบื้องต้นในสิ่งที่เด็กและเยาวชนสนใจ ใคร่รู้ ใคร่เห็น จึงก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองที่มีคุณค่าและยั่งยืน

เป้าหมายหลักของการจัดพิพิธภัณฑ์ดังกล่าว นับเป็นการตอบสนองความสนใจให้แก่เยาวชนและเยาวชน ในแง่ความอยากรู้อยากเห็นถึงคุณประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้าบนรากฐานแห่งความเป็นจริง นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดประสบการณ์ที่ประทับใจ สนุกสนาน และเกิดความคิดสร้างสรรค์ มีอารมณ์สุนทรี มีจินตนาการ และเพลิดเพลินเจริญใจในรูปแบบของศิลปะ เท่ากับเป็นการอบรมบ่มนิสัยให้เยาวชนมีคุณธรรม จริยธรรม โดยไม่รู้ตัว การจัดพิพิธภัณฑ์เช่นนี้นับว่าเป็นกลวิธีหนึ่งในการกล่อมเกลายาวชนของชาติให้มีจิตใจดีงาม มีความขบขันขี้ขันใจ ไม่หลงมัวเมาไปกับเกมที่มีความรุนแรงที่พบได้ดาษดื่นในคอมพิวเตอร์ตามร้านค้าทั่วไป และยังทำให้เยาวชนมีโอกาสห่างไกลจากอบายมุขอื่นๆได้อีก เช่น ยาเสพติด และการพนัน เป็นต้น

ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ เริ่มมีการใช้พิพิธภัณฑ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการให้ความรู้แก่เยาวชนได้เรียนและเล่นไปในตัว จึงมีการจัดพิพิธภัณฑ์แยกแขนงย่อยเฉพาะ เจาะจงลงไปมากขึ้น เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้าและความเพลิดเพลินตามเป้าหมายที่มุ่งหวัง คือ การสร้างพลโลกให้เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน สมดังคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้ทุกคนมีสติอยู่ตลอดเวลา ไม่ประมาท และการใช้พิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้และกล่อมเกลายาวชนนั้น ยังสอดคล้องกับ ภาษิต คำพังเพยสำนวนไทย ที่ว่า “ไม้อ่อนดัดง่าย ไม้แก่ดัดยาก” อีกด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2543 : 66)

คุณค่าของพิพิธภัณฑ

พิพิธภัณฑ เป็นสถาบันเดียวที่สามารถบ่งบอกได้ว่า มวลมนุษยชาติ และสิ่งที่ปรากฏอยู่ในโลกนี้ ไม่ว่าจะ เป็นความรู้ ความคิด ความเป็นอยู่ รวมถึงสิ่งประดิษฐ์จาก มนุษย์ มีวิวัฒนาการมาได้อย่างไร พิพิธภัณฑเท่านั้นที่ สามารถเป็นกระจกส่องสะท้อนย้อนอดีตเป็นพันๆ ปีให้ ทราบได้อย่างไม่มีข้อจำกัด ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า พิพิธภัณฑ นั้น มีคุณค่า และมีความสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. เป็นสถาบันทางการศึกษาที่ยิ่งใหญ่ด้าน วิทยาศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมที่มีความสำคัญที่สุดอย่าง หนึ่งในโลกปัจจุบัน
2. เป็นสถาบันที่สร้างและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของ มนุษยชาติทุกชาติในโลก
3. เป็นสถาบันที่สืบทอดภูมิปัญญาของมวล มนุษยชาติในโลก
4. เป็นแหล่งลอมชีวิตและวิถีคิดของพลโลก ในแง่ ความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน
5. เป็นสถาบันทางการศึกษาที่แสดงเอกลักษณ์และ สักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษยชาติ ในด้านความรู้ ความ ภาคภูมิใจ ฯลฯ
6. เป็นสถานที่และเป็นแหล่งรวมสื่อสารสนเทศ ประเภทต่างๆ ไว้เพื่อการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนา ความยั่งยืนของมนุษย์ทุกชาติทุกภาษา
7. เป็นสถาบันบันเทิงในด้านความรู้ของประชาชน ทุกเพศทุกวัย และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสีสันในโลก ปัจจุบัน
8. เป็นสถานประชาสัมพันธ์ที่เชิดหน้าชูตาของทุก ชาติทุกภาษา

การประยุกต์ความรู้ความเข้าใจในพิพิธภัณฑเพื่อ การศึกษา

ในด้านการศึกษานั้น ข้อมเป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ทั้งใน ซีกโลกตะวันตกและตะวันออก ต่างมีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง พัฒนา และปฏิรูปกันมาอย่างต่อเนื่องและยาว

นาน หลักสำคัญของการเปลี่ยนแปลงและพัฒนานั้นมักมี รากฐานมาจากความเชื่อตามแนวคิดทางด้านจิตวิทยาของ กลุ่มต่างๆ ซึ่งได้ทำการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย จนได้ ข้อสรุปว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ของเยาวชนนั้น เกิดจาก ปัจจัยหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการอบรมเลี้ยงดู สังคม สิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ ฯลฯ จัดเป็นกระบวนการ พัฒนาสติปัญญาของเยาวชนภายใต้บริบททางการศึกษา ทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริบทของจิตวิทยาการรู้คิดนั้น นักการศึกษาได้นำมาปรับปรุงหลักสูตร การเรียนการสอน รวมถึงการฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมและสร้างกระบวนการ คิดที่ถูกต้อง ให้เยาวชนของชาติ ให้มีโลกทัศน์ที่ กว้างขวาง มีความรู้ มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม จะได้ อยู่ร่วมกันในสังคมนานาชาติอย่างสันติสุข (จรรยา สุวรรณทัต. 2551 : 30)

ดังนั้น ในการให้การศึกษาแก่เยาวชนตาม กระบวนการเรียนการสอนสมัยใหม่ยุคโลกาภิวัตน์ ผู้มี บทบาทสำคัญในการที่จะให้ความรู้แก่เยาวชนนั้น จะต้อง มาจากบุคคลหลายฝ่าย หลายอาชีพ และต้องเริ่มต้นขึ้นที่ บ้านก่อนเป็นอันดับแรก โดยมีบิดามารดา แล้วขยายวง ออกไปสู่โรงเรียน คือ ครู จากนั้นจึงขยายกว้างขวางออก ไปสู่ผู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษา ได้แก่ พระ นักบวชบรรณารักษ์ ภัณฑารักษ์ ผู้นำชุมชน รวมถึงนัก การศึกษาในสถาบันต่างๆ ฯลฯ บุคคลทั้งหมดที่กล่าวมา นั้นต้องเป็นผู้จัดเนื้อหาสาระตามหลักสูตร จัดแหล่งการ เรียนรู้ในรูปแบบต่างๆที่เหมาะสม คิดหาวิธีให้เยาวชน ศึกษาและสืบเสาะหาความรู้ได้ทั้งในห้องเรียน และตาม แหล่งเรียนรู้อื่นๆ ทั้งใกล้และไกลตัว โดยเฉพาะการเรียนรู้ ที่ควบคู่ไปกับการเล่นด้วยแล้วเยาวชน มักชื่นชอบกันมาก และความรู้ความคิดที่ได้จากการเรียนรู้วิธีนี้จะฝังใจกับ ตัวเด็กไปตลอดชีวิต แหล่งเรียนรู้ที่จัดไว้สมบูรณ์แบบ สำหรับเยาวชนสามารถเข้าไปศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ได้ ตามอัธยาศัย ตามความต้องการ และความสนใจ ซึ่งจะให้ ทั้งความรู้และความเพลิดเพลินเจริญใจควบคู่กันไป แหล่ง

สารสนเทศที่ว่านี้ก็คือ พิพิธภัณฑ์: แหล่งการเรียนรู้ สำหรับเยาวชน นั่นเอง

ปัจจุบันประเทศที่เจริญแล้วต่างก็ใช้ พิพิธภัณฑ์: แหล่ง เรียนรู้สำหรับเยาวชน เป็นเครื่องมือสำคัญในการชักจูง เยาวชนในชาติให้เข้าไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และ พักผ่อนหย่อนใจตามอัธยาศัย ตามความสนใจ และความ ต้องการที่จะแสวงหาความรู้ในสาขาวิชาที่สนใจ เพื่อกล่อม เกลาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม และจริยธรรม ในการดำรงชีวิตร่วมกันอย่างเป็นสุข

พิพิธภัณฑ์ที่เยาวชนควรรู้จัก

พิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งสารสนเทศที่น่าสนใจ สำหรับ เด็กและเยาวชนในประเทศไทย ทั้งของรัฐและเอกชน มีอยู่หลายแห่ง ที่ควรรู้จักบางแห่ง ดังนี้

1. พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ (National Science Museum) สังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ สิ่งแวดล้อม ตั้งอยู่ที่เทคโนโลยีธานี ตำบลคลองห้า อำเภอ คลองหลวง จังหวัดปทุมธานี มีเนื้อที่ จัดแสดงมีประมาณ 10,000 ตารางเมตร ลักษณะของอาคารออกแบบและ ก่อสร้างเป็นรูปทรงเลขาคณิตสี่เหลี่ยมลูกบาศก์ 3 ลูก แต่ ละลูกมีขนาด 20 x 20 x 20 เมตร จำนวน 6 ชั้น ภายใน อาคารมีการนำ เสนอสาระนั้นรู้ เริ่มจากการค้นพบทฤษฎี หลักการ และการประดิษฐ์ในอดีต ความก้าวหน้าถึง ปัจจุบัน และแนว โน้มสู่อนาคต นิทรรศการและจินงานที่ จัดแสดงเสนอในรูปแบบที่ให้ผู้ชมสามารถเรียนรู้ และทำ ความเข้าใจด้วยการสัมผัส ทดลอง ร่วมแสดง และ ได้ตอบกับจินงานต่างๆด้วยตนเอง

พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และ คุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชนบท

- 2) เพื่อกระตุ้นและส่งเสริมสังคมไทยให้สนใจและ เห็นความสำคัญของวิทยาศาสตร์ที่มีต่อการพัฒนาประเทศ

และปลูกฝังให้เยาวชนมีทัศนคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี

- 3) เพื่อเป็นสถานที่ให้ความรู้และความเพลิดเพลิน ของครอบครัว รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและต่างประเทศ

พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ มีบทบาทและหน้าที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-long Learning)
- 2) เป็นแหล่งสาระบันเทิง (Edutainment)
- 3) เป็นแหล่งพัฒนาอาชีพ (Career Development)
- 4) เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีสาระ (Edu-tourism Attraction) (พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์. 2552 : 1)

2. พิพิธภัณฑ์สถานธรรมชาติวิทยา 50 พรรษา สยามบรมราชกุมารี (Princess Maha Chakri Sirindhorn Natural History Museum)

ตั้งขึ้นโดยภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา เป็น หน่วยงานอิสระที่มีฐานะเทียบเท่ากับคณะภายใน มหาวิทยาลัย จัดเป็นแหล่งเรียนรู้และวิจัยด้านธรรมชาติ ศึกษาแก่ชุมชนในท้องถิ่นภาคใต้ และเป็นแหล่งสำหรับ ศึกษาอ้างอิง และวิจัยด้านธรรมชาติของนักวิจัยทั้งภายใน และภายนอกประเทศ มีการเก็บตัวอย่าง พืชในประเทศไทยไว้จำนวนมาก ประมาณ 30,000 ตัวอย่าง โดยเฉพาะ พืชที่พบในคาบสมุทรมไทยประมาณ 20,000 ตัวอย่าง นอกจากนี้ก็มีตัวอย่างสัตว์สำหรับอ้างอิงทั้งหมดประมาณ 3,000 ชนิด ส่วนใหญ่เป็นสัตว์ตระกูลผีเสื้อและปลา นอกจากนี้ก็มีตัวอย่างกลุ่มสิ่งมีชีวิตจำพวกค้างคาว และ แพลงตอนอีกจำนวนมาก นอกจากพืชและสัตว์แล้ว ยังมี การนำเสนอความมหัศจรรย์แห่งธรรมชาติ ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต รวมทั้งระบบนิเวศธรรมชาติ ด้วย ดังนี้

- 1) มหัศจรรย์แห่งธรรมชาติ (Amazing Nature) จัด เป็นนิทรรศการชั่วคราว มีการปรับเปลี่ยนให้สาธารณชน

ได้รับความรู้หลากหลายและทันสมัย ได้แก่ ระบบสุริยจักรวาลการเกิดโลก กำเนิดประเทศไทย ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ ฯลฯ โดยนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับกลไกภายในสิ่งมีชีวิตและการปรับตัวของสิ่งมีชีวิตในธรรมชาติ รูปแบบของเครื่องเล่น และหุ่นจำลอง พร้อมคำบรรยายวิวัฒนาการบรรพบุรุษของมนุษย์จากอดีตถึงปัจจุบัน

2) ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต (Biodiversity) จัดแสดงเกี่ยวกับความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต ทั้งในรูปแบบโปสเตอร์ หุ่นจำลองปลาทะเลชนิดต่างๆ ซึ่งหล่อจากไฟเบอร์กลาส ฐานข้อมูลพรรณไม้ทั้งหมดที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์พืช รวมทั้งภาพประกอบลงในรูปแผ่นซีดีจำนวนทั้งสิ้น 100 แผ่น และตัวอย่างสิ่งมีชีวิตอื่นๆ เช่น แมลงต่างๆปะการัง ผีเสื้อ เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีสัตว์เลื้อยคลาน รวมถึงสิ่งมีชีวิตอื่นๆอีกหลายชนิด

3) ระบบนิเวศน์ธรรมชาติ (Ecosystem) จัดเป็นนิทรรศการมุ่งให้ผู้ชมเข้าใจถึงความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันของสิ่งมีชีวิตภายในระบบนิเวศ ทั้งบนบกและในน้ำ โดยนำเสนอเป็นแบบจำลองระบบนิเวศต่างๆ ได้แก่ ระบบนิเวศป่าชายเลน หาดหิน และหาดทราย บริเวณฝั่งชายทะเล ให้สัมผัสได้ถึงแบบจำลองระบบนิเวศป่าในประเทศไทยแบบต่างๆ เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในการอนุรักษ์สิ่งมีชีวิต และแหล่งที่อยู่อาศัยควบคู่กันไป (พิพิธภัณฑ์สถานธรรมชาติวิทยา 50 พรรษา สยามบรมราชกุมารี. 2552 : 1-2)

3. พิพิธภัณฑ์เด็กกรุงเทพมหานคร (Children's Discovery Museum)

เป็นพิพิธภัณฑ์เด็กแห่งแรกของประเทศไทย และในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จัดตั้งขึ้นตามพระราชปรารภของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถที่ทรงปรารถนา โดยจัดพื้นที่ส่วนหนึ่งของสวนสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ บนเนื้อที่ 5 ไร่ ได้เริ่มก่อสร้างเมื่อต้นปี 2543 และสร้างเสร็จสมบูรณ์ในกลางปี 2544 พิพิธภัณฑ์เด็ก

กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยอาคารแสดงนิทรรศการ 3 หลัง พร้อมห้องประชุม และพื้นที่บริการส่วนต่างๆ ในอาคาร รวมพื้นที่กว่า 7,000 ตารางเมตร และพื้นที่ลานกว้างนอกอาคาร ซึ่งจัดเป็นส่วนกิจกรรมการเรียนรู้ และนันทนาการ มีพื้นที่กว่า 3,000 ตารางเมตร

พิพิธภัณฑ์เด็กกรุงเทพมหานคร จัดเป็นแบบอย่างของการให้บริการการเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน ที่มีชีวิตชีวา มีการพัฒนาองค์ความรู้ที่ทันสมัย และการให้บริการที่มีคุณภาพ เชื่อมประสานกับการเรียนรู้ในโรงเรียน ศูนย์เยาวชน และชุมชนต่างๆ จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัชฌาศัยของเยาวชนที่สมบูรณ์แบบแห่งหนึ่ง โดยยึดหลักเอาเยาวชนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม เน้นการได้ลงมือสัมผัส จับทำด้วยตนเอง จึงเป็นการให้ความรู้และความเพลิดเพลินไปพร้อมๆ กัน จนเยาวชนเกิดความสุขที่ได้ตอบสนองความสงสัย ใคร่รู้ ที่มีอยู่แล้วในตัวเยาวชนไทยทุกคน ในห้องงามเสมอภาค ด้วยการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่มีความสุข ด้วยกระบวนการอันหลากหลายวิธี โดยเฉพาะการลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างเยาวชนไทยรุ่นใหม่ ที่รักการเรียนรู้ ด้วยความมุ่งมั่น เห็นคุณค่าในตนเอง และมีความเอื้ออาทร ต่อผู้อื่น ขณะนี้พิพิธภัณฑ์เด็กกรุงเทพมหานคร อยู่ระหว่างการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ให้เด็กและเยาวชนได้เพิ่มพูนความสนใจมากยิ่งขึ้น (พิพิธภัณฑ์เด็กกรุงเทพมหานคร. 2552. : 1-2)

การให้การศึกษาเพื่อการเรียนรู้แก่เยาวชนที่กล่าวมานั้น เยาวชนจะได้รู้และสัมผัสด้วยตนเองว่า สรรพสิ่งในโลกธรรมชาติรอบๆ ตัว และโลกแห่งวัฒนธรรมมีความแตกต่าง หลากหลาย โดยมนุษย์ทุกคนต้องเรียนรู้ ที่จะอยู่กับความแตกต่าง หลากหลายได้อย่างสันติวิธี เพราะถ้าสรรพสิ่งเหล่านั้นจะเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน องค์ความรู้ในแต่ละด้าน ไม่ได้เกิดขึ้นและดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่มีความสัมพันธ์กัน เป็นเหตุ เป็นปัจจัยของกันและกัน และ

ทั้งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทำให้สรรพสิ่งสามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน

4. พิพิธภัณฑ์ล้านของเล่นกรีกยูเนียนซ์ (Million Toy Museum by Krirk Yoonpan)

เป็นพิพิธภัณฑ์ของเอกชน ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าวาสุกรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นอาคาร 2 ชั้น ในแต่ละชั้นของอาคารมีการจัดแสดงศิลปวัตถุต่างประเภทกัน ดังนี้

ชั้นล่าง จัดแสดงนิทรรศการงานสะสมเกี่ยวกับวิถีชีวิตไทย ที่มีอายุนับร้อยปี ได้แก่ เครื่องกระเบื้อง เครื่องแก้ว เครื่องเงิน เครื่องถม เครื่องเงิน เครื่องประดับ เครื่องดนตรีโบราณ เครื่องเล่น และเครื่องรางของขลัง ตลอดจนข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ มีเงินตรา งาม้าง งานลงยา งานแกะสลัก งานประดับมุก

ชั้นบน จัดแสดงนิทรรศการของเล่นของเด็กสมัยโบราณ มีอายุตั้งแต่ 50 – 150 ปี ซึ่งมีชื่อเสียงระดับโลกทั้งสิ้น ของเล่นเหล่านี้จัดทำมาจากวัสดุหลายชนิด ได้แก่ ของเล่นจำพวกไม้ ดิน ตะกั่ว สังกะสี เซลลูลอยด์ เหล็ก และพลาสติก ที่ผลิตจากต่างประเทศ รวมทั้งประเทศไทยด้วย ประเทศดังกล่าว ได้แก่ เยอรมนี ญี่ปุ่น อังกฤษ ฝรั่งเศส จีน อเมริกา และไทย (พิพิธภัณฑ์ล้านของเล่นกรีกยูเนียนซ์. ม.ป.ป. : 1)

สรุป

พิพิธภัณฑ์ : แหล่งการเรียนรู้สำหรับเยาวชน จัดเป็นสถาบันทางการศึกษาตลอดชีวิตที่ทันสมัยสถาบันหนึ่งในยุคโลกาภิวัตน์ นับเป็นคลังสมบัติที่มีความสมบูรณ์และยิ่งใหญ่ที่สุด ที่รวบรวมสื่อทางการศึกษา อันเกิดจากทรัพย์สินทางปัญญาของมวลมนุษยชาติไว้ในแหล่งเดียวกันอย่างครบถ้วนทั้ง 3 ประเภทได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ปัจจุบันนานาประเทศนิยมจัดพิพิธภัณฑ์เด็ก ไว้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัชชาติ โดยเน้นบริการความรู้นอกระบบโรงเรียน ให้สอดคล้องกับ

ระบบการศึกษาปัจจุบัน ซึ่งระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ด้วยการจัดแสดงสื่อความรู้หลากหลายประเภท ในรูปแบบที่มุ่งให้เด็กและเยาวชน ตลอดจนประชาชน สามารถเข้าไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผ่านสื่อ และกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจใคร่รู้ ด้วยการกระทำของตนเอง โดยวิธีที่หลากหลายตามความต้องการ เช่น สัมผัส ทดลอง และได้ตอบกับชิ้นงานที่จัดแสดงไว้ด้วยตนเอง จนกระทั่งเกิดความรู้ ความเข้าใจ และเพลิดเพลินใจ สื่อทางการศึกษาที่เป็นทรัพยากร คือ ทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งทางพิพิธภัณฑ์ : แหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชนได้นำมาจัดแสดงไว้ จึงเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และมีคุณค่าสำคัญต่อการก่อมเกลายาวชนให้เป็นคนดี มีความซำบซึ้งในวัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์ เป็นการปลูกฝังนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิต ยังรวมไปถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีสาระต่อชีวิตของผู้คนในททุกชาติทุกภาษาอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- [1] กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์. ปทุมธานี : อำเภอคลองหลวง, : สืบค้นเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2552. จาก <http://www.moohim.com/008/008k014.shtml>
- [2] กรีก ยูเนียนซ์. (ม.ป.ป.). พิพิธภัณฑ์ล้านของเล่นกรีกยูเนียนซ์. พระนครศรีอยุธยา, แผ่นพับ.
- [3] จรรยา สุวรรณทัต. “จิตวิทยาการรู้จัก,” สารานุกรมศึกษาศาสตร์. ฉบับที่ 42 เดือน ตุลาคม 2551.
- [4] ธนิต อยู่โพธิ์. (2510). เรื่องน่ารู้ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- [5] นิคม มุสิกคามะ, กุลพันธาดา จันทร์โพธิ์ศรี และ มณีรัตน์ ท่วมเจริญ. (2521). วิชาการพิพิธภัณฑ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- [6] บัณฑิต จุลาลัย. (2548). วิถีพิพิธภัณฑ์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- [7] พรศิริ บุรณเขตต์. (2548). **ลูกสาวพิพิธภัณฑ์.** กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). 2548.
- [8] **พิพิธภัณฑ์เด็กกรุงเทพมหานคร.** กรุงเทพฯ : สืบค้นเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2552. จาก <http://www.bkkchildrenmuseum.com/contactUs/aboutus.html>
- [9] **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.** (2546). กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- [10] มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. **พิพิธภัณฑ์สถานธรรมชาติวิทยา 50 พรรษา สยามบรมราชกุมารี.** สงขลา : ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์, สืบค้นเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2552. จาก <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/th/thum/e/ee/Psunhm>
- [11] **ภษิต คำพิงเหย ล้านวนไทย.** (2543). พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- [12] สะอาด ปาชนะนนท์. (2511). **การจัดพิพิธภัณฑ์.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.
- [13] **Art Inside Out : Children's Museum of Manhattan.** Retrieved August 2005, from <http://vnweb.hwwilsonweb.com/hww/results/getResults.Jhtml?DARGS=/hww/results/>
- [14] Hall, Constance. (1981). **Museum Education Services for Children.** Wellington : New Zealand Council for Educational Research.
- [15] Kinds of Museums. (1991). In **Children's Britannica.** Vol. 12. 4th ed. P. 164-165. London : Encyclopedia Britannica.
- [16] Museums and Learning. (1996). In **5 Oxford Children's Encyclopedia.** p. 59. London : Oxford University Press.
- [17] Oehser, Paul H. (1983). **The Smithsonian Institution.** 2nd ed. Boulder : Carorado.
- [18] Orna, Elizabeth and Pettit, Charles. (1998). **Information Management in Museums.** 2 nd ed. Broomfield : Gower House.
- [19] Russell, Charles. (1956). **Museums and Our Children.** New York : Central Book.
- [20] Type of Museums. (1997). In **The New Encyclopedia Britannica.** Vol. 15. 15th ed. p. 485-486. London : Encyclopedia Britannica.